

Floristický minikurz
Moravskoslezské pobočky České botanické společnosti

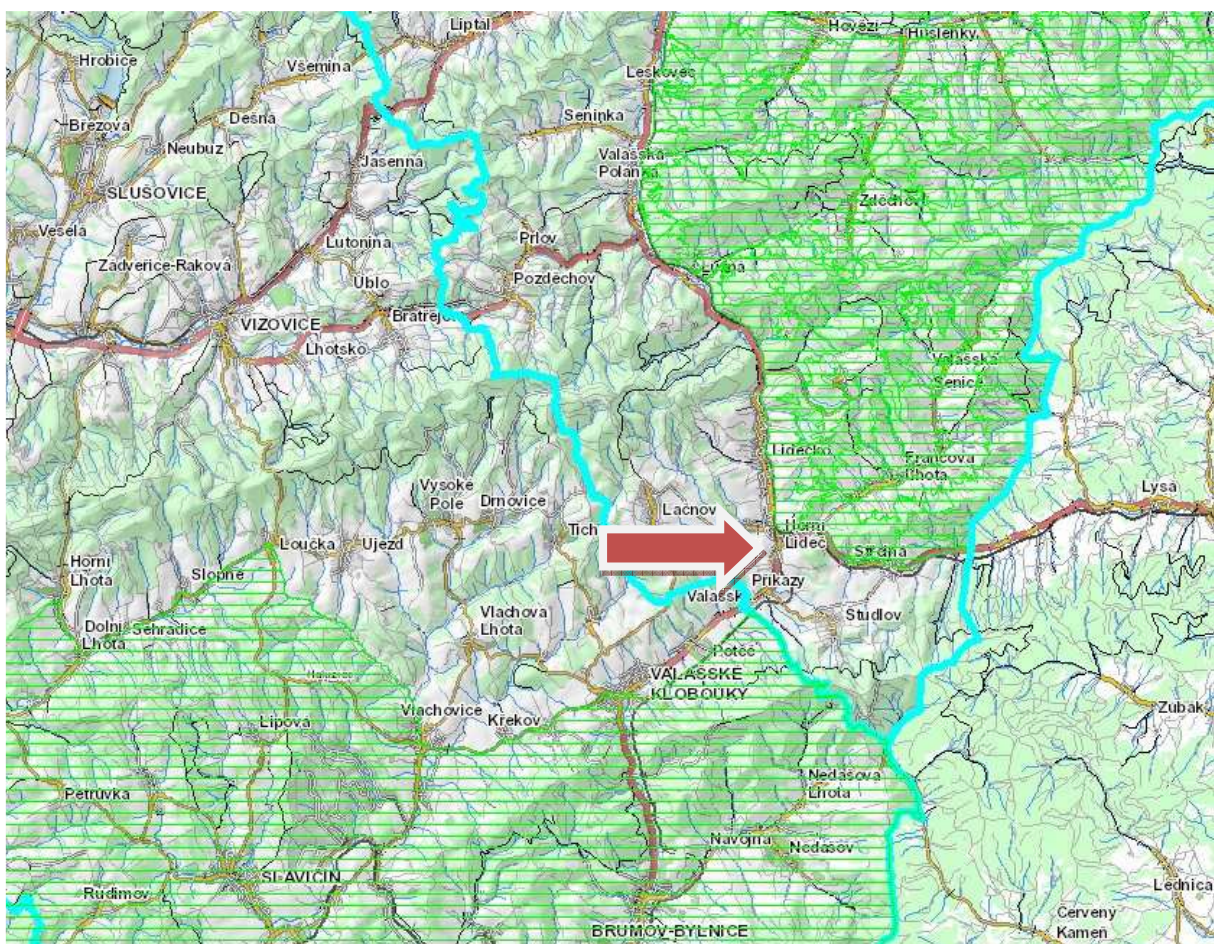
Horní Lideč
13. – 15. červen 2014

Informační materiál pro účastníky

Zpracovali: Jana Tkáčiková & Martin Dančák

Již potřetí pořádá Moravskoslezská pobočka ČBS floristický minikurz. Hlavní myšlenkou miniFK je nejen setkávání podobně naladěných lidí, ale i probádání často na první pohled botanicky neatraktivních území. Po zdařilém loňském kurzu na Osoblažsku jsme pro letošní rok vybrali území rovněž opomíjené, ležící mezi dvěma CHKO – Beskydy a Bílé Karpaty (viz obr. 1). Pohybovat se budeme na jižním okraji okresu Vsetín a na severním okraji okresu Valašské Klobouky. Některé trasy jsou totožné s těmi, které absolvovali naši předchůdci během „velkého“ celostátního floristického kurzu ve Valašských Kloboukách v roce 1973. Proto tak trochu poeticky letošní miniFK nazýváme „po stopách floristického kurzu ve Valašských Kloboukách“.

Obr. 1: Území, ve kterém proběhne miniFK. Šipkou označeno místo setkání – Horní Lideč. Modře jsou zakresleny hranice okresů. Zeleně šrafované jsou plochy CHKO Beskydy a Bílé Karpaty.

Přírodní poměry

Geologická podklad území, ve kterém se budeme pohybovat, je tvořen flyšem – horninou, pro kterou je typické střídání vrstev pískovců a jílovců. Převažuje zde račanská jednotka

magurského flyše, hlavně Zlínské a Soláňské vrstvy, přičemž Zlínské vrstvy jsou typické zčásti vápnatými jílovcí. Proto i na tomto zdánlivě uniformním podkladu najdeme vápnomilné rostliny a typická je také přítomnost lučních pěnovecových pramenišť vznikajících díky sesuvným vlastnostem flyše a vodou obohacenou o báze z vápnatých vrstev flyše.

Flyš coby vrstevnatá hornina různě odolává zvětrávání, proto je celé území z hlediska geomorfologického výrazně členité – s hluboce zařezanými stržemi potoků a výraznými kopci. Hlavními geomorfologickými celky v území jsou Javorníky na východě (tvoří hranici se SR), ze severu okrajově zasahuje Hostýnsko-vsetínská hornatina a z jihu nižší Zlínská vrchovina. Díky flyši je v území množství větších i drobných sesuvů, pro které jsou některé druhy typické, např. *Tussilago farfara* nebo druhy s vazbou na karpatskou oblast *Carex pendula* a *Equisetum telmateia*.

Klimaticky náleží území převážně do dvou oblastí. Vyšší polohy Javorníků, Komonecké hornatiny (součást Bílých Karpat) a Chmel'ovské hornatiny (součást Vizovických vrchů) patří do chladné klimatické oblasti (CH7). Podhůří těchto celků pak náleží do mírně teplé oblasti (MT5). Lze tedy očekávat jak vyznívání teplomilných rostlin směrem na sever, tak izolované výskyty typicky horských rostlin migrujících z javornického hřebene směrem na západ do nižších Vizovických vrchů.

Dle mapy potenciální přirozené vegetace (Neuhäuslová et al. 1998) se v území mísí převážně karpatské dubohabřiny (*Carici pilosae-Carpinetum*) s ostřicovými bučinami (*Carici pilosae-Fagetum*). Ve vyšších polohách Javorníků a Chmel'ovské hornatiny by se vyskytovaly kyčelnicové bučiny (*Dentario enneaphylli-Fagetum*). V oblasti soutěsky Lomensko na tvrdých odolných pískovcích a slepencích mezi Lidečkem a Lužnou by se vyskytovaly bikové bučiny (*Luzulo-Fagetum*). V okolí toků Senice a Brumovka a kolem větších přítoků by byly vyvinuty jasanovo-olšové luhy (*Alnetea glutinosae*).

Z fyto geografického hlediska území spadá do fyto geografické oblasti mezofytikum a fyto geografického obvodu karpatské mezofytikum. Zavítáme do čtyř jednotek (viz obr. 2):

78 – Bílé Karpaty lesní

Bílé Karpaty lesní zahrnují vrchoviny a pahorkatiny podél Moravskoslovenské hranice jižně od Javorníků odkud vybíhají podél jižního okraje Zlínských vrchů k západu až k Uherskému Hradišti. Krajina Bílých Karpat lesních je převážně mozaikovitá, navzdory svému názvu je

podíl lesní a nelesní vegetace přibližně vyrovnaný. V lesní vegetaci dominují zejména karpatské dubohabřiny, zastoupeny jsou ale také teplomilné doubravy a bučiny. Jedle se zde přirozeně nevyskytuje (zřejmě s výjimkou nejsevernějšího okraje navazujícího na Javorníky). Vodní toky provázejí potoční olšiny. Kulturní smrčiny nejsou tak rozšířené jako v následujících fytochorionech. V nelesní vegetaci převažují mezofilní louky a pastviny, významně zastoupeny jsou i širokolisté suché trávníky. Významné jsou mokřadní pcháčové louky a slatinná vápnitá prameniště. V níže položených relativně plochých územích zejména v severozápadní části území místy převažují polní kultury.

Květena Bílých Karpat lesních je pestrá s hojným zastoupením teplomilných a bazifilních druhů. Montánní prvky jsou ojedinělé. Zcela mimořádný je výskyt několika fytogeograficky významných prvků charakteru endemitů, reliktních či exklávních prvků. Z nejvýznamnějších druhů je možné jmenovat *Alchemilla suavis*, *Alchemilla baltica*, *Aposeris foetida*, *Tephrosieris longifolia* subsp. *moravica*, *Aremonia agrimonoides*, *Crocus albiflorus*, *Pleurospermum austriacum*, *Pedicularis exaltata*, *Hippocrepis comosa*, *Potentilla micrantha*, *Veratrum nigrum*, *Ophrys holoserica*, *Anacamptis pyramidalis*, *Danthonia alpina*, *Serratula lycopifolia*, *Scorzonera purpurea*, *Gentianella lutescens*, *Orobanche flava*, *Valeriana simplicifolia*, *Carex alba*, *Carex hordeistichos*, *Carex ornithopoda*, *Dryopteris borrieri*, *Aconitum variegatum*, *Cicerbita alpina*. Z nepůvodních druhů patří k nejzajímavějším v oblasti Vlárského průsmyku rozšířená válečka *Brachypodium rupestre*.

79 – Zlínské vrchy

Zlínské vrchy jsou členitou vrchovinou západně od toku řeky Senice. Krajina Zlínských vrchů je převážně mozaikovitá. V lesní vegetaci se střídají plochy listnatých lesů, většinou květnatých bučin a jedlobučin, s kulturními smrčinami. V nižších polohách dominují karpatské dubohabřiny, vodní toky provázejí potoční olšiny. V lesích jsou roztroušená prameniště, ojediněle i s tvorbou pěnovců. V nelesní vegetaci převažují mezofilní louky a pastviny, časté jsou mokřadní pcháčové louky. Relativně časté jsou také suché trávníky s dominantní válečkou prapořitou. Hojně zastoupená jsou pěnovcová i nevápnitá ostřicovomechová prameniště na svazích. Významná je vegetace skal (Čertovy skály, Lačnovské skály aj.), nezanedbatelné jsou i plochy vodní a pobřežní vegetace (Lačnovské rybníky, rybník Neratov aj.). V níže položených relativně plochých územích jsou ve větší rozloze polní kultury.

Květena Zlínských vrchů je pestrá, s hojným zastoupením teplomilných a bazifilních prvků. Montánní druhy zde prakticky chybí. Z významných druhů je možné jmenovat

Asperula cynanchica, *Cephalanthera rubra*, *Muscari comosum*, *Sorbus torminalis*, *Melittis melissophyllum*, *Cytisus nigricans*, *Genista germanica*, *Clematis vitalba*, *Crepis praemorsa*, *Prunella laciniata*, *Rosa gallica*, *Lunaria rediviva*, *Dentaria glandulosa*, *Coeloglossum viride*. Bohatá je flóra mokřadů a pramenišť, např. *Crepis mollis* subsp. *hieracioides*, *Tephrosieris crispa*, *Geum rivale*, *Cardamine matthioli*, *Parnassia palustris*, *Triglochin palustre*, *Epipactis palustris*, *Blysmus compressus*, *Carex buekii* aj. Vyskytují se zde dva exklávní prvky - *Crocus albiflorus* (okolí Lačnova a Pozdětchova) a *Aremonia agrimonoides* (hojně ve východní části fyto geografického okresu). V severovýchodní části fytochorionu se šíří neoindigenofyt *Glyceria striata*.

80a – Vsetínská kotlina

Vsetínská kotlina je podokresem fyto geografického okresu Střední Pobečví. Je to vrchovinná oblast s výrazným kotlinovitým údolím Vsetínské a Rožnovské Bečvy. Floristický minikurz zasáhne jen do jižního okraje fytochorionu jižně od Vsetína. Krajina Vsetínské kotliny je mozaikovitá, v širokých údolích Vsetínské a Rožnovské Bečvy převažují zemědělsky využívané plochy. Výše, v okrajových částech se vyskytují luční biotopy, především ovsíkové louky, vzácněji (na Rožnovsku) či častěji (na Vsetínsku) fragmenty suchých širokolistých trávníků nebo pastvin. Mokřadní biotopy jsou nejčastěji pcháčové louky, vzácněji pěnovecová nebo nevápnitá ostřicovomechová svahová prameniště. V okrajových částech fytochorionu jsou časté nepůvodní smrčiny, roztroušeně po celém území fytochorionu jsou pak zastoupeny habřiny a květnaté bučiny.

Květena Vsetínské kotliny je relativně bohatá díky pestrosti geologického podloží a míšení teplomilných druhů s druhy horskými. Místy (zejména okraje Vsetínských a Hostýnských vrchů a Javorníků) jsou zachovány mokřadní biotopy. K nejvýznačnějším druhům podokresu patří teplomilné taxony, jako např. *Asperula cynanchica*, *Berberis vulgaris*, *Cirsium pannonicum*, *C. acaule*, *Lathyrus niger*, *L. latifolius*, *Trifolium rubens*, *Pyrethrum corymbosum*, *Verbascum phoeniceum*, *Peucedanum cervaria*, *Vincetoxicum hirundinaria*, *Euphorbia waldsteinii*, *Geranium sanguineum*, *Prunella laciniata*, *Taraxacum* sect. *Erythrosperma* (*T. parnassicum*, *T. danubium*, *T. prunicolor*). V jižní části fytochorionu se roztroušeně vyskytuje *Aremonia agrimonoides*, ve střední a severní části *Scilla kladnii*. Ze vzácnějších orchidejí zde rostou *Gymnadenia densiflora*, *Orchis militaris*, *O. ustulata*, *Dactylorhiza sambucina*, *Traunsteinera globosa*, z mokřadních rostlin lze nalézt *Iris sibirica*, *Carex riparia*, *C. buekii*, *Thalictrum lucidum* aj. Flóra vápnitých pramenišť je typická výskytem druhů *Eriophorum latifolium*, *Epipactis palustris*, *Blysmus compressus*, *Parnassia*

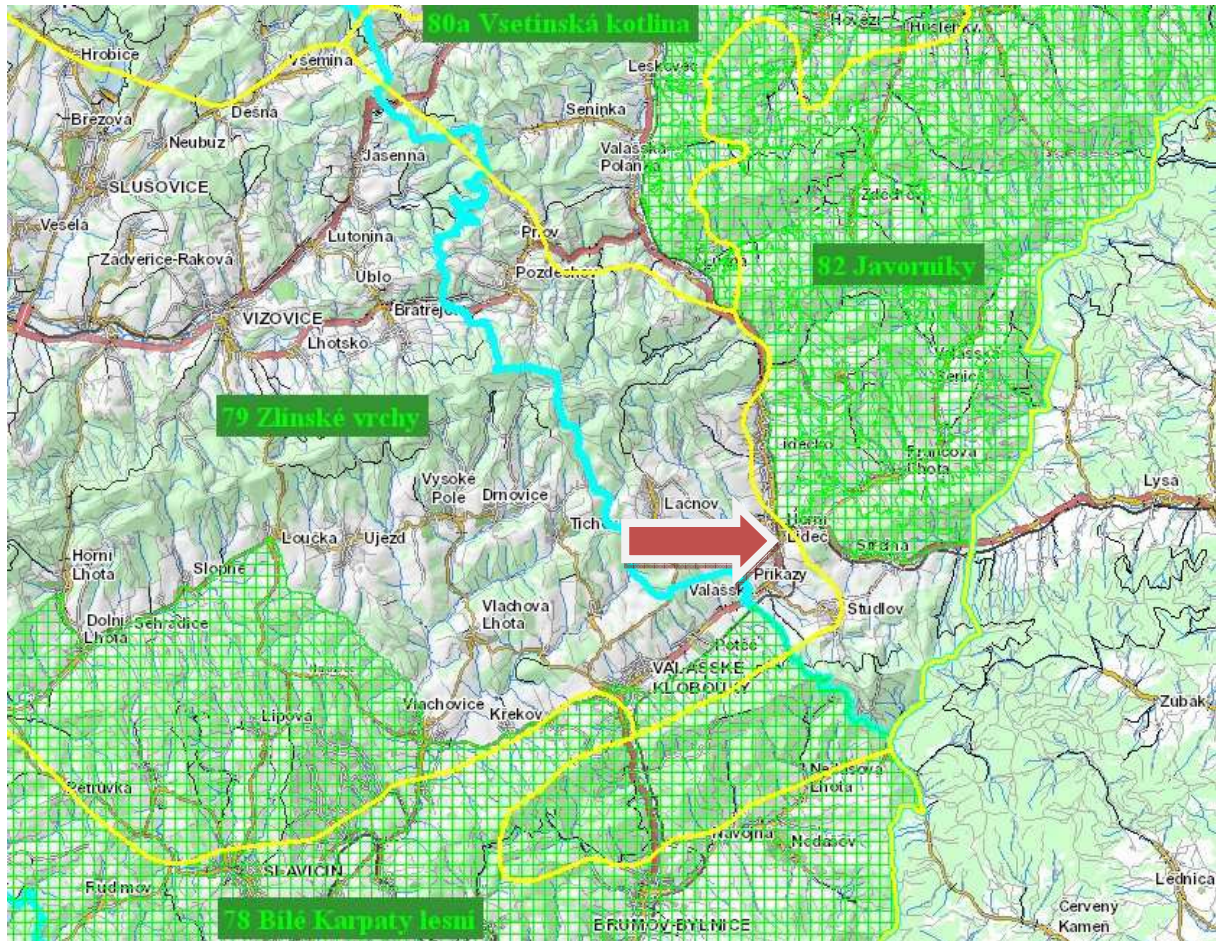
palustris, *Eleocharis quinqueflora*, *Polygala amarella* aj. Z horských oblastí splavené druhy představují např. *Thalictrum aquilegiifolium*, *Anthriscus nitida*, *Veratrum album* subsp. *lobelianum*, *Rosa pendulina* nebo *Orobanche flava*. Pozoruhodné druhy lze nalézt i v synantropní flóře, k zajímavějším patří např. *Kickxia elatine*, *K. spuria*, *Erucastrum gallicum*, *Cerastium glutinosum* agg., *Cardamine hirsuta*, *Saxifraga tridactylites*, *Galeopsis angustifolia* aj. V okolí Vsetína jsou lokálně hojné neindigenofyty *Sisyrinchium angustifolium* a *Glyceria striata*.

82 – Javorníky

Javorníky jsou hornatinou jižně od toku Vsetínské Bečvy a východně od toku Senice. Tvoří státní hranici se Slovenskem. Fytogeograficky se k Javorníkům řadí také centrální a jihovýchodní část Vsetínských vrchů (od Vsackého Cábu až po státní hranici) a Chmeľovská hornatina (nejsevernější výběžek Bílých Karpat). Javorníky jsou charakteristické rozsáhlejšími plochami květnatých jedlobučin, místy pralesovitého charakteru. Zčásti byly původní lesy nahrazeny smrkovými monokulturami. Častá jsou lesní prameniště, kolem vodních toků zůstaly fragmenty potočních olšin. V nižších polohách je krajina velmi mozaikovitá s typickým rozptýleným osídlením. V nelesní vegetaci převažují pastviny, v menší míře jsou zastoupeny mezofilní louky, časté jsou mokřadní pcháčové louky. V nejvyšších polohách se dosud nachází fragmenty horských smilkových trávníků. Ojedinelé, ale významné jsou i fragmenty suchých trávníků. Relativně častá jsou pěnovcová i nevápnitá ostřicovomechová svahová prameniště. Vegetace skal je ve větší míře vyvinuta jen na Pulčínských skalách. Vodní vegetace je chudá a ojedinelá.

Květena Javorníků je význačná prolínáním teplomilných druhů s druhy horskými. Druhem, který neroste v ČR nikde jinde než v Javorníkách, je *Centaurea montana* subsp. *mollis*. Zasahuje sem nepatrně ze Slovenských Karpat. Hojně zde roste *Aremonia agrimonoides*, *Dentaria glandulosa* a místy se ještě vyskytuje *Gentianella lutescens*. K dalším významným druhům Javorníků náleží *Potentilla aurea*, *Valeriana tripteris*, *Petasites kablikianus*, *Doronicum austriacum*, *Ranunculus platanifolius*, *Cicerbita alpina*, *Galanthus nivalis*, *Epipactis greuteri*, *Coeloglossum viride*, *Corallorhiza trifida*, *Cypripedium calceolus*, *Crocus heuffelianus*, *Moneses uniflora*, *Monotropa hypophegea*, *Euphrasia coerulea*, *E. slovacca*, *Gentiana asclepiadea*, *Gentiana cruciata*, *Crepis praemorsa*, *Inula ensifolia*, *Teucrium chamaedrys*, *Chamaecytisus supinus*, *Cirsium acaule*, *Taraxacum parnassicum*, *Carex montana* aj. V Javorníkách na vrchu Kohútka je jedna z nejvýše položených lokalit

Brachypodium pinnatum v České republice (910 m n. m.). Těsně za státní hranicí roste na východní Moravě velmi vzácný druh *Cirsium heterophyllum*.

Obr. 2: Fytogeografické jednotky, které zasahují na území miniFK. Hranice jednotek jsou zakresleny žlutě.

Navržené trasy

Celkem je připraveno 18 tras, které povedou do okolí Horního Lidče a okrajově i do CHKO Beskydy a CHKO Bílé Karpaty (okr. Vsetín a Zlín). Terénní data o flóře budou zapisována do terénních deníků a následně revidována a souhrnně zpracována. Veškerá data budou zadána do databáze NDOP. Důraz bude kladen na ověřování historických lokalit s výskytem ohrožených druhů rostlin.

Na místě ubytování budou jednotlivé trasy k dispozici zakreslené do map. Bude možnost se rozdělit do skupin na jednotlivé vybrané trasy. Vedoucí exkurzí skupiny obdrží zákres a spolu

s účastníky exkurzí skupiny by měl zhruba dodržet navrženou trasu. Při dostatku míst v autech se budeme přesouvat pomocí nich.

1. Horní Lideč – intravilán obce a areál železniční stanice
2. Horní Lideč – Pulčín – po žluté turistické značce
3. Lidečko – údolí Račné (Račenský potok) – Lačnovské skály
4. Lužná – údolí Mužíkov – Vráblovky paseky
5. Seninka – orchidejové louky
6. Střelná – intravilán obce a stráně na sev. okraji obce
7. Střelná – vrch Končítá (po červené turistické značce) – údolí p. Korytná
8. Študlov – intravilán obce a PP Hrádek – vrch Požár a Končítá (červená tur. značka)
9. Horní Lideč – jižní okraj – vrch Stráň
10. Nedašova Lhota – závěr údolí – Radošín
11. Drnovice – Ploština – vrch Klášťov
12. Valašské Klobouky – rybníky za nádražím – svahy na východním okraji města
13. Valašské Klobouky – PR Javorůvky, PP Dobšena – vrch Královec
14. Brumov – rybníky – údolí Hložec – vrch Jeleňovská
15. Francova Lhota – svahy na západním okraji obce
16. Lidečko – Lačnovské skály – Vařákovy paseky (modrá turistická značka)
17. Tichov – stráně v okolí obce
18. Drnovice – Ploština – Pod Svěradovem (zelená turistická značka)

Historie a současnost botanického průzkumu

Začátky podrobnějšího botanického průzkumu Bílých Karpat sahají do 19. století, kdy zde působil slovenský evangelický farář J. Holuby. V první pol. 20. století se zájem soustředil na louky, které zkoumala řada amatérských i profesionálních botaniků: M. Běňa, F. Čoka, F. Sedláček, V. Večeřa, J. Podpěra, P. Silinger, S. Staněk a G. Říčan. Především S. Staněk se

věnoval systematickému průzkumu velkého území. Na severním okraji Bílých Karpat, který během minifloristického kurzu navštívíme, botanizoval na Broumovsku v 19. století Alois Carl. Před S. Staňkem území Valašskokloboucka a Brumovska navštívil také E. Formánek a F. Čoka.

Z okolí Horního Lidče až do poloviny 20. století téměř chybí botanická data. Teprve ve 40. a 50. letech do jižní části okresu Vsetín včetně okolí Horního Lidče zasahoval při svých botanických výzkumech známý bělokarpatský botanik Stanislav Staněk, který také krátce působil jako učitel ve Francově Lhotě. Ve stejném období, tedy ve 40. a 50. letech 20. století v okrese Vsetín působil jeden z nejvýznamnějších českých bryologů Valentin Pospíšil (1912-1999), který byl během 2. světové války a krátce po ní ředitelem Základní školy v Kateřině. Během učitelské praxe zkoumal flóru a rostlinná společenstva na Vsetínsku. Jeho pozornost se soustředila především na teplomilnou květenu a květenu mechorostů. Poznatky pak shrnul ve své disertační práci o floristických poměrech Vsetínska. Zajímavá je jeho práce „Jak thermofyty pronikaly do nitra sz. Karpat“, která obsahuje mapy s rozšířením teplomilných druhů rostlin.

Ze šedesátých a sedmdesátých let existují floristické údaje Jaroslava Tomáška ze Zlína, který procházel Javorníky a Vizovické vrchy a své nálezy publikoval v několika článcích.

Systematický průzkum proběhl také v maloplošných chráněných územích (MZCHÚ) formou botanických inventarizačních průzkumů a před zhruba pěti lety proběhlo síťové mapování do evropských mapovacích čtverců na celých územích CHKO Beskydy a Bílé Karpaty. Území mimo CHKO a MZCHÚ ale v okolí Horního Lidče nebylo dosud systematicky zkoumáno. Hlavně území západně od Horního Lidče, tedy okolí obcí Drnovice, Tichov a Vysoké Pole je i regionálním floristům neznámé a možná nás překvapí nové lokality zajímavějších druhů rostlin.

Květena v okolí Horního Lidče

Co můžeme očekávat a na co se těšit?

1. Vzhledem k tomu, že území leží na okraji Karpat, najdeme zde řadu druhů s vazbou na karpatskou oblast a několik reliktních či exklávních prvků, které se u nás vyskytují jen v karpatské oblasti – *Alchemilla suavis*, *Aremonia agrimonoides*, *Carex pendula*, *Dianthus*

carthusianorum subsp. *latifolius*, *Euphorbia amygdaloides*, *Euphrasia slovacica*, *Glyceria nemoralis*, *Hippocrepis comosa*, *Pleurospermum austriacum*, *Ranunculus cassubicus* agg., *Valeriana simplicifolia* aj.

2. Vyznívají zde k severu teplomilné druhy. Zkusíme ověřit lokality z roku 1973 a možná najdeme i nějaké nové – *Asperula cynanchica*, *Chamaecytisus supinus*, *Cirsium pannonicum*, *Crepis praemorsa*, *Dorycnium herbaceum*, *Geranium sanguineum*, *Koeleria macrantha*, *Melampyrum arvense*, *Ophrys holoserica*, *Teucrium chamaedrys*, *Trifolium alpestre* aj.

3. Montánní druhy běžné v masívu Javorníků lze očekávat i západním směrem v nižších Zlínských vrších – *Aruncus vulgaris*, *Blechnum spicant*, *Circaea alpina*, *Dryopteris borneri*, *Huperzia selago*, *Polygonatum verticillatum*, *Rosa pendulina*, *Thelypteris limbosperma* aj.

4. Na zachovalých tradičním způsobem obhospodařovaných suchých a mokřích loukách zastihneme pravděpodobně již odkvetlé vstavačovité – *Coeloglossum viride*, *Dactylorhiza fuchsii*, *Dactylorhiza majalis*, *Epipactis palustris*, *Gymnadenia conopsea*, *Listera ovata*, *Orchis mascula*, *Platanthera bifolia* aj.

5. Na tradičně obhospodařovaných políčkách můžeme očekávat vzácnější plevely – *Aphanes arvensis*, *Kickxia elatine*, *K. spuria*, *Ranunculus arvensis*, *Sherardia arvensis*, *Valerianella dentata* aj.

6. Zajímavější synantropní druhy zavlékané nejen na nádraží – *Brachypodium rupestre*, *Buglossoides incrassata*, *Saxifraga tridactylites*, *Senecio vernalis* aj.

Kontakt:

Moravskoslezská pobočka ČBS
Zámecká 3
757 01 Valašské Meziříčí
E-mail: mspobočka@gmail.com

Vydáno v rámci programu Českého svazu ochránců přírody “Ochrana biodiverzity”, podpořeného Lesy České republiky s.p. a Ministerstvem životního prostředí. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska Ministerstva životního prostředí.“

<http://biodiverzita.csop.cz>

Ministerstvo životního prostředí

Generální partner programu Ochrana biodiverzity.